

Kirjakori 2024

Lastenkirjainstituutti 7.4.2025

Helmi Kalaja, Kaisa Laaksonen, Anna Tiitinen

Sisälllys

Lajit.....	3
Kuvakirjat	3
Lastenkirjat.....	4
Nuortenkirjat.....	5
Tietokirjat	6
Selkokirjat.....	6
Runot.....	7
Sarjakuvat.....	7
Eri kieliset teokset	8
Käännökset eri kielistä	8
Teemat	9
Ysiluokkalaiset ja peruskoulun päättyminen	9
Yksinhuoltajaisia ja poissaolevia äitejä	10
Köyhyys ja eriarvoisuus vaikuttaa lasten ja nuorten elämään	11
Eräretkiä ja seikkailuja pohjoisessa Suomessa	11
Muutto käynnistää seikkailun ja herättää tunteita	12

Vuoden 2024 Kirjakorissa on mukana yhteensä 1306 lasten- ja nuortenkirjaa. Kirjojen kokonaismäärä on lähellä edellisvuosien tasoa, sillä vuoden 2023 Kirjakorissa oli 1322 kirjaa. Kirjakorissa ovat mukana kaikki Lastenkirjainstituutin kirjaston kokoelmaan saadut, vuonna 2024 julkaistut uudet lasten- ja nuortenkirjat. Lisäksi Kirjakorissa on sellaiset uudet painokset, joissa on merkittäviä muutoksia, kuten uusi kansi, uusi käännös tai uusi kuvitus.

Kirjakorissa tarkastellaan ainoastaan painettujen lasten- ja nuortenkirjojen lukumäärää. Niitä julkaistaan edelleen paljon, ja harva kirja ilmestyy pelkästään sähköisessä muodossa. Lastenkirjoja eli lastenromaaneja ja satukokoelmia on mukana ennätysmäärä koko Kirjakorin yli 20-vuotisessa historiassa, yhteensä 361 kirjaa. Niistä kotimaisia on 233, mikä on myös kaikkien aikojen suurin määrä kotimaisia lastenkirjoja. Nuortenkirjojen kokonaismäärä on pysynyt aiempien vuosien tasolla, mutta kotimaisia nuortenkirjoja on enemmän kuin koskaan aiemmin Kirjakorissa, yhteensä 131 kirjaa.

Kotimaisia lasten- ja nuortenkirjoja julkaistaan enemmän kuin käännettyjä ja kotimaisten osuus koko kirjamäärästä onkin ennätyksellisen korkea, 55 prosenttia. Kirjakorissa on kirjoja yhteensä 123 kotimaiselta ja ulkomaiselta kustantajalta. Kymmenen suurinta lasten- ja nuortenkirjallisuuden kustantajaa on julkaissut noin 66 prosenttia vuoden 2024 Kirjakorin kirjoista. Suomen kustannusyhdistyksen myydyimpien kirjojen Bestseller-tilaston mukaan eniten myyty painettu kotimainen lasten- ja nuortenkirja oli Pia Krutsinin toimittama *Haitulan taikahattu* (WSOY), jossa on Kirsi Kunnaksen runojen lisäksi uusia lastenrunoja eri tekijöiltä. Kotimaisista lastenkirjoista painettujen kirjojen myyntilukujen kärjessä olivat äitiyspakkaukseen sisältyvä *Kis, kis, kissanpentu: sillitelysanoja vauvalle* (Sanoma Pro), Aino Havukaisen ja Sami Toivosen *Tatu ja Patu: paikoillenne, valmiit, hep!* (Otava) ja Mauri Kunnaksen *Ik! Varokaa mörköjä!* (Otava). Käännettyistä lasten- ja nuortenkirjoista eniten myytiin Jeff Kinneyn kirjaa *Neropatin päiväkirja. Kuumat paikat* (WSOY).

Lasten- ja nuortenkirjallisuuden Finlandia-palkinnon voitti Päivi Lukkarilan *Skutsi* (Nokkahiiri). Palkinnon voitti ensimmäistä kertaa pienkustantajan julkaisema teos. Nuortenromaanin kertoo neljän vastahakoisen nuoren eräretkestä. Ruotsin merkittävimmän lastenkirjapalkinnon, August-palkinnon, sai suomalainen Linda Bondestam kuvakirjasta *Chop chop: en tapper jordbos berättelse* (Förlaget). Kirja on ilmestynyt suomeksi nimellä *Hopi hopi: reippaan robotin tarina* (Teos, suom. Päivi Koivisto).

Korkeatasoiselle nuortenkirjalle myönnettävän Topelius-palkinnon sai Mila Teräs romaanista *Iso hyppy* (Otava) ja korkeatasoiselle lastenkirjalle myönnettävän Arvid Lydecken -palkinnon saivat Petra Heikkilä ja Mirkka Eskonen kuvakirjasta *Huolis yöppö* (S&S). Runeberg Junior -palkinto myönnettiin Malin Klingenbergin fantasiaromaanille *Slättens systrar* (Schildts & Söderströms), joka on ilmestynyt Outi Mennan suomentamana nimellä *Tasangon tyttäret* (S&S).

Lauri Jäntin säätiön myöntämän Tieto-Lauri-palkinnon sai Jukka Laajarinteen kirjoittama ja Mari Luoman kuvittama tietokirjasarja Riikkinen ja Oukka tutkivat. Sen uusin osa, *Kommelluksia keittiössä: tarina kemiasta* (Gaudeamus) ilmestyi vuonna 2024. Tarinoiden kautta tieteeseen johdattavassa sarjassa ilmestynyt kirja kertoo kemian maailmasta kotikeittiöstä löytyvien tuttuja aineiden kautta. Jani Kaarolle myönnettiin Tietokirjailijat ry:n Tietopöllö-palkinto ansiokkaista lasten tietokirjoista, jotka käsittelevät luontoa, luonnontieteitä ja avaruutta. Kaaron uusin lapsille

suunnattu teos, *Mistä minut on tehty? Pieni geeniopas* (Into, kuv. Väinö Heinonen) tutustuttaa geeneihin ja niiden toimintaan.

Lajit

Kuvakirjat

Kuvakirjoja on Kirjakerhossa hieman vuotta 2023 enemmän, yhteensä 449. Niistä 179 on kotimaisia ja 270 käännettyjä. Määrä on kasvanut nimenomaan käännettyjen kuvakirjojen puolella, niitä on 11 enemmän kuin vuonna 2023. Kotimaisista kuvakirjoista 26 ja käännettyistä kuvakirjoista 96 on lelukirjoja, eli pienimmille lukijoille tarkoitettuja kartonkisivuisia kirjoja, joista osassa on ääninappeja, erilaisia tunnusteltavia materiaaleja tai lelumaisia osia. Kirjakerhön kokonaisuudessa kuvakirjat ovat suurin laji. Niiden osuus kaikista kirjoista on 34 prosenttia.

Kuvakirjoissa käsitellään usein lasten elämään liittyviä arkisia aiheita. Lasten välisistä ystävyyssuhteista kertoo Ilja Karsikkaan kirja *Sateenkaarikiitäjä* (S&S), jonka päähenkilö Riinalle tulee ystävänsä kanssa riitaa miekkailuleikin voittajasta. Ulkoa kuuluva kutkuttava sirtyys houkuttelee Riinan etsimään sateenkaarikiitäjää, joka tuo ystävykset takaisin yhteen. Ulrika Hanssonin ja Maija Hurmeen kuvakirja *Kom, vi springer!* (Schildts & Söderströms) on ilmestynyt Outi Mennan suomennoksena nimellä *Tule, juostaan!* (S&S). Kirja kertoo Roopesta, joka leikkii iltapäiväkerhossa majaleikkiä Hanneksen kanssa. Santtu haluaisi myös majaleikkiin, mutta pojat eivät halua ottaa häntä mukaan. Asia vaivaa Roopea ja hän pohtii, pitääkö kaikkien kanssa leikkiä.

Erilaiset ihmiskehot ovat esillä kahdessa uintireissusta kertovassa kirjassa. Kirsi Alanivan ja Marjo Nygårdin kirjassa *Elli ja sata napaa* (WSOY) Elli on äidin kanssa maauimalassa. Hän tarkastelee erilaisia ihmisiä ja kiinnittää huomiota eri ikäisten ihmisten vartaloihin, pituuteen, muhkuroidhin ja makkaroihin ja iholla oleviin läiskiin ja arpiin. Laura Ertimon ja Sanna Pelliccionin kirjassa *Mitä on olla minä* (S&S) 5-vuotias Ruska käy mummin kanssa uimahallissa. Kuvituksessa näkyy erilaisia kehoja, mutta teksti keskittyy Ruskan uimataidon opettelemiseen ja pohdintaan siitä, kuinka ihmisen minuuksa muuttuu, kun hän oppii uusia asioita. Kehorauhaa käsitellään Elina Piispasen ja Marjukka Jokisen kirjassa *Ihan sopiva Silmu* (Lector). Silmun voimisteluryhmä saa uudet voimisteluasut, mutta Silmun puku on liian pieni. Toiset nauravat Silmulle ja hän pahoittaa mielensä. Keskustelu isän kanssa auttaa Silmua ymmärtämään, että jokaiselle pitää antaa kehoration.

Kuvakirjojen aihevalikoimaan mahtuu monenlaista. Eppu Nuotion ja Sanna Pelliccionin *Sinä päivänä* (S&S) kertoo tarinan päivästä, jolloin kaksi miljoonaa ihmistä muodosti ihmisketjun Baltian maiden itsenäisyyden puolesta elokuussa 1989. J. S. Meresmaan ja Meria Palinin *Minä en pelkää* (Enostone) tarttuu keskusteluun ilotulitusraketeista ja niitä pelkäävistä eläimistä. Lola odottaa kovasti, että hänen uutena vuotena olevan syntymäpäivänsä kunniaksi ammutaan raketti. Lolan koirapelko saa hänet ymmärtämään, että koirakin pelkää jotain. Leigh Hodgkinsonin kirjassa *Martta on kartalla* (Lasten Keskus, suom. Sanna Hytti) Martta tarkastelee maailmaa erilaisten karttojen kautta ja etenee maailmankaikkeudesta omaan kotiinsa, huoneeseensa ja itseensä. Kitty Crowtherin *Tahdon koiran eikä väliä minkä!* (Etana Editions, suom. Katri Tapola) kuvaa Millien koirahaaveen toteutumista.

Lastenkirjat

Lastenkirjojen ryhmään sisältyvät lastenromaanit sekä sadut ja lapsille suunnatut kertomuskokoelmat. Lastenkirjojen määrä on kasvanut vuodesta 2018 lähtien joka vuosi ja kotimaisten lastenkirjojen osalta jo vuodesta 2014 lähtien. Lastenkirjoja on siis jälleen mukana ennätysmäärä, yhteensä 361 kirjaa. Niistä 233 on kotimaisia ja 128 käännettyjä. Esimerkiksi kymmenen vuotta aiemmin, vuonna 2014, lastenkirjoja oli Kirjakorissa yhteensä 133, joista 80 kotimaisia ja 53 käännettyjä. Kotimaisten lastenkirjojen määrä on siis kymmenessä vuodessa lähes kolminkertaistunut.

Valtaosa lastenromaaneista on kirjasarjan osia. Kirjasarjoista löytyy helppolukuisia kirjoja sisältäviä kustantajasarjoja, kuten WSOY:n julkaisema Lukupalat, Kariston Kirjakärpänen ja Kirjakirppu sekä Mäkelän useat helppolukuisia käännöskirjoja sisältävät sarjat. Kirjasarjoina julkaistaan myös mm. etsivä- ja salapoliisikirjoja, hevoskirjoja, fantasiaa ja kauhua. Uusia kirjasarjan avauksia ovat esimerkiksi Venny Helénin Rambon talli -sarja, jonka ensimmäinen osa on *Kadonneiden hevosten mysteeri* (WSOY, kuv. Kaisa Pirinen). Kirja kertoo Elinasta, joka aloittaa ratsastamisen uudella tallilla. Kun tallilta alkaa kadota hevosia, häntä epäillään syylliseksi. Kirjan kirjoittaja Venny Helén tunnetaan Youtubessa julkaistavista lyhytvideoista, jotka kertovat tapahtumista Schleich-hevosten tallilla. Helena Immosen Purppurausvan animaagit -sarjassa ilmestyi kaksi ensimmäistä osaa, *Karakalin voima* ja *Kokelaiden koitos* (Tammi). Kirja kertoo animaageista, jotka saavat 12-vuotiaana oman eläinhahmonsä. Satu Kontisen ja Satu Rämön *Lottalehto* (Tammi) aloittaa Suomessa ja Islannissa asuvista serkuksista kertovan Satujen saaret -sarjan. Silja Sillanpään *Sateenkaarikäärme* (WSOY, kuv. Pasi Pitkänen) on ensimmäinen osa Ouroboros-sarjasta, jossa 12-vuotias Kivi etsii äitiään salaperäisestä käärmejunasta.

Lapsen elämään liittyviä pienempiä ja suurempia huolia käsitellään lastenromaaneissa. Essi Kummun ja Liisa Kallion *Rauhan alkuja* (Tammi) kertoo Zofiasta, joka on muuttanut Suomeen Ukrainasta isän ja isoäidin kanssa. Isoisä on Ukrainassa keskellä sotaa ja perhe on hänestä huolissaan. Zofia on riidellyt Alisan kanssa eikä halua olla enää hänen ystävänsä. Zofia pohtii ihmisten välisiä suhteita ja rauhan alkuja monella tasolla. Petra Lillsund Botéuksen kirja *Mun rasittava elämä* (S&S, kuv. Herta Donner, suom. Eva Laakso) on päiväkirjamuotoinen kertomus 11-vuotiaasta Juliasta. Julian elämä tuntuu raskaalta, koska 4-vuotias pikkusisko sairastaa leukemiaa ja vanhempien huomio keskittyy häneen. Sara Shepardin kirjassa *Pihla piirtää parhaan ystävän* (Otava, suom. Outi Järvinen) päähenkilö Pihlaa huolettavat monet asiat, kuten muutokset ystävyys-suhteissa, isän ja äidin salaisuus sekä bakteerit. Tunnetaitojen opettaja kehottaa häntä käsittelemään huolia piirtämällä ja kirjoittamalla. Tapani Baggen kirja *Ystävävaras* (Karisto, kuv. Silja-Maria Wihersaari) on osa Elsan ja Elmerin etsivätoimisto -sarjaa. Kun Elsa palaa lomareissulta Barcelonasta, Elmerin perhe on muuttanut pois. Elsa saa selville, että Elmerin vanhemmat ovat eronneet, ja Elmerillä on mustaksi koiraksi kutsumansa olotila, jolloin mikään ei tunnu miltään eikä ihmisten seuraa oikein jaksaa.

Monet kirjat kertovat koirahaaveista ja lemmikin hoitamisesta. Juha Siron kirjassa *Superserkut ja koirakuume* (Avain) siskokset Saimi ja Selma haluaisivat koiran lemmikikseen. Vanhemmat eivät heti suostu koiran hankintaan, mutta sitkeän taivuttelun jälkeen perheeseen otetaan vehnäterrieri. Maami Snellmanin kirjassa *Tutta ja koiranpentuloma* (Kvaliti, kuv. Sari Airola) Tutta saa vihdoinkin toivomansa koiran ja yllättyy, kun äiti ryhtyy innolla huolehtimaan koirasta. Pian äiti alkaa kuitenkin käyttäytyä oudosti ja käy ilmi, että hän on todella väsynyt valvomisesta ja pennun

hoitamisesta. Henna Helmin ja Reetta Niemensivun helppolukuisessa kirjassa *Villi tulee taloon* (WSOY) vauhdikkaan koiranpennun kouluttaminen vaatii koko perheen huomion. Petteri Paksuniemen kirjassa *Rescuekoira Rakke* (Käsite-Kirjat) Ninnin perheeseen tulee iso ja rähjäinen koira, joka on elänyt aiemmin kodittomana Pietarin kaduilla. Koira on arka ja sitä pitää totuttaa ihmisiin.

Nuortenkirjat

Nuortenkirjoja on Kirjakorissa yhteensä 203. Kotimaisia nuortenkirjoja on 131, mikä on suurin määrä Kirjakorin historiassa. Käännettyjä nuortenkirjoja on 72. Nuortenkirjatarjonnassa kotimaisen kirjallisuuden osuuden kasvu on ollut pidemmän aikavälin trendi samalla, kun käännöstarjonnan määrä on nuortenkirjoissa pienentynyt. Poikkeuksena on vuosi 2023, jossa käännettyjen kirjojen määrään vaikuttaa kustantajaa vaihtaneen Erin Hunterin Soturikissat-kirjojen uusien laitosten suuri määrä. Nuorten lukemisen vähenemisestä puhutaan paljon ja monissa Euroopan maissa nuoret lukevat yhä enemmän kirjoja englanniksi, mikä on pienentänyt omankielisten nuortenkirjojen julkaisumäärää. Meillä kotimaisten nuortenkirjojen määrä ei kuitenkaan ole laskenut.

Nuortenkirjojen joukossa on sekä realistisia, nuorten arjesta kertovia teoksia, että fantasiaa, kauhua ja sci-fiä. Nuortenkirjojen kohderyhmä on laaja, joukossa on sekä varhaisnuorille, yläkouluikäisille että nuorille aikuisille sopivia teoksia. Nuortenkirjojakin ilmestyy runsaasti kirjasarjoina. Mikko Kalajoen Lanz Kalmar -sarjasta ilmestyi kaksi osaa, *Viimeinen perillinen* ja *Haudattu valhe* (WSOY). 14-vuotiaasta Lanzista kertova dystopiasarja kuvaa yhteiskuntaa, jossa asukkaita valvotaan tiukasti ja vettä, energiaa ja verkkoaikaa on käytössä rajallisesti. J. S. Meresmaan *Pimeänkynsi* (Karisto, kuv. Elina Äijälä) aloittaa Lumola-sarjan, jossa Aapo päätyy vahingossa Lumolan kartanoon, jossa hoidetaan eriskummallisia hirviöitä. Katariina Alongin trilogian avausosa *Hevoskallion kuiskaajat: Sanaton yhteys* (Tammi, kuv. Elli Puukangas) kertoo Hevoskallion koulussa aloittavista seitsemäsluokkalaisista.

Leena Paasion *Meren koskettamat* (WSOY) kertoo Utössä kasvattivanhempiansa kanssa asuvasta Lounasta, jonka äiti on pelastunut Estonian uppoamisesta mutta kuollut pian Lounan syntymän jälkeen. Helsinkiläisnuorten vierailu saarella saa Lounan miettimään siirtymistä lukioon pääkaupunkiseudulle, ja samalla hän pääsee äitinsä salaisuuksien jäljille. Aino Leppäsen *Luk(i)ossa* ja *Luk(i)ossa* tokalla (Myllylahti) kertovat Joosesta, joka on muuttanut jatkuvasti paikkakunnalta toiselle isänsä työn perässä. Hän aloittaa lukion Vaalassa ja on yllättynyt, kun hänet otetaan heti osaksi pukuun pukeutuvien poikien erikoista porukkaa. Lukiolaisista kertoo myös Annukka Salaman *Asioita joista en tiennyt pitäväni* (WSOY). Kirjan päähenkilö Konstantin Sinclair on opporikkaan ja konservatiivisen perheen poika, joka ei ole ymmärtänyt olevansa queer ennen kuin kohtaa koulussa muunsukupuolisen Bee Starkin.

Uuden käännetyin nuortenkirjasarjan aloittavat Kayvion Lewisin *Varkaiden valtias* (Into, suom. Jussi Kivi), jossa mestarivaras Rosalyn Quest kutsutaan salaperäiseen varkaiden kilpailuun sekä Jennifer Lynn Barnesin *Salainen perijätär* (WSOY, suom. Aila Herronen). Kirjassa vaatimattomissa oloissa eläneen Avery Grambsin elämä muuttuu, kun hän kuulee omalaatuisen miljardöörin testamentanneen hänelle perintönsä. Johan Ehnin ruotsista käännetty *Hevospojat* (Otava, suom. Sirje Niitepöld) oli Pohjoismaiden neuvoston lasten- ja nuortenkirjallisuuspalkintoehdokkaana 2020. Teos kertoo Antonista, joka seurustelee itseään kahdeksan vuotta vanhemman Peterin

kanssa ja työskentelee palvelutalossa. Siellä hän käy hoitamassa lähes satavuotiasta Alexanderia, joka ei puhu lainkaan. Anton kiinnostuu miehen kotoa löytyvistä valokuvista ja kirjeistä ja saa kuulla tämän menneisyydestä sirkustaiteilijana Saksassa 1930-luvulla.

Tietokirjat

Tietokirjoja on Kirjakorissa kaikkiaan 193 nimekettä. Määrä on hieman pienempi kuin vuonna 2023 ja on viimeksi ollut alle 200 kirjaa vuonna 2016. Tietokirjoista 112 on kotimaisia ja 81 käännettyjä.

Kartonkisivuinen *Vauvavirsari* (Lasten Keskus) sisältää lastenvirsien sanoituksia. Kirjan on kuvittanut Mervi Lindman. Reetta Niemelän ja Leena Lumpeen *Miljan niittyopas* (Otava) johdattaa Miljan luontohavaintojen kautta tutustumaan niittyjen kasveihin, perhosiin, hyönteisiin ja eläimiin. WSOY:n helppolukuisten tietokirjojen Lukupalat-sarjassa ilmestyi mm. Miina Mäen ja Sini Kuparisen kirja *Kiehtovat yöeläimet* ja Jade Haapasalon ja Ari Vannaksen kirja *Hurjat luonnonmullistukset*, jossa kerrotaan hirmumyrskyistä, tulivuorenpurkauksista ja ukkosesta.

Juha Kuisman, Kirsti Mannisen ja Jussi Kaakisen *Muutosten maa: Suomen lasten ympäristöhistoria* (Otava) kertoo suomalaisten elinympäristön kehityksestä planeettamme synnystä tämän päivän ympäristökysymyksiin. Natalia Salmelan ja Mihail Tolmatsovin kirjan *Näin syntyy talo* (WSOY) on kuvittanut Väinö Heinonen. Tarinallinen tietokirja kertoo talon rakentamisen eri vaiheista. Miikka Tammisen *Hirviöiden käsikirja* (Nemo) esittelee antiikin ja keskiajan hirviöitä, kuten kykloopeja, noitua, yksisarvisia ja outoja lintuja. Tracey Turnerin ja Åsa Gillandin *Yhdessä olemme maailma* (Mäkelä) sisältää 20 eri puolilla maailmaa asuvan lapsen tarinan. Lapset kertovat minämuotoisessa tekstissä perheestään ja kotipaikastaan ja lisäksi aukeamilla on tietoa asukasluvusta, pinta-alasta ja kielestä. Anders Hansenin ja Mats Wänbladın kirjoittama *Aivovoimaa junior* (Atena, suom. Nina Mäki-Kihniä) kertoo, kuinka liikunta vaikuttaa aivojen toimintaan.

Nuorille suunnattuja tietokirjoja ilmestyy edelleen vähän. Saana Opacic kertoo tietokirjassaan *Hyvä paha raha* (Otava), kuinka hän menetti nuorena luottotietonsa ja opetteli sen jälkeen hoitamaan talouttaan. Kirjassa on rahankäyttöön liittyviä neuvoja ja harjoituksia. Elina Nikulaisen *Haluatko? Pieni kirja suostumuksesta* (S&S) käsittelee suostumusta eri näkökulmista lukuisten popkulttuuriesimerkkien kautta. Kirjassa kerrotaan, mitä suostumus tarkoittaa ja miten suostumuksen kysymistä ja varmistamista voi opetella.

Selkokirjat

Kirjakorissa on yhteensä 33 selkokirjaa, eli selvästi enemmän kuin edellisenä vuonna. Kirjoista 20 on kirjoitettu suoraan selkokielelle ja 13 on selkomukautuksia. Selkokirjojen joukossa on neljä lastenkirjaa, peräti 24 nuortenkirjaa tai nuorille sopivaa aikuistenkirjaa sekä viisi tietokirjaa. Selkokielisten nuortenkirjojen suureen määrään vaikuttaa Suomen Kulttuurirahaston yläkouluille suunnattu Selkopolku-hanke, jossa kustantajia kannustettiin julkaisemaan uusia selkokirjoja nuorille. Hankkeen kirjapaketteihin sisältyi useita vuoden 2024 aikana julkaistuja selkokirjoja.

Lastenkirjaklassikoista Marjatta Kurenniemen *Onnelin ja Annelin talo* (Avain) ilmestyi Silja Vuorikurun selkomukautuksena. Mervi Heikkilän kirjoittama ja Brocin kuvittama lastenkirja *Leimu Lohikäärmeen taikakauppa* (Haamu) on kirjoitettu suoraan selkokielelle, kuten myös Maija Ahtiluodon kirjoittama ja Harri Tarkan kuvittama *Huippuvelhot* (Kehitysvammaliitto).

Nuortenkirjoista Sanna-Leena Knuuttila selkomukautti Mikko Within romaanit *Saakelin satanen* ja *Saakelin sieppaus* (Myllylahti). Annukka Salaman *Ripley ja nopea yhteys* (WSOY) ilmestyi Satu Leiskon selkomukautuksena. Suoraan selkokielelle kirjoitettuja nuortenkirjoja ovat mm. Anne Leinosen kauhunovellikokoelma *Kirotun niityn tyttö* (Penelope-kustannus) sekä Titta Kemppaisen *Rekkoja ja rankkareita* (Oppian).

Lapsille suunnatuista tietokirjoista julkaistiin Sari Kanalan kirjoittama ja Hannu Ahosen valokuvien kuvitettu *Orava* (Avain). Nuorten selkokielisiä tietokirjoja ovat esimerkiksi Jan Lundin *Viikingit selkokielellä* (Oppian) sekä Riikka Tuohimetsän selkomukautus Atte Virolaisen ja Margareeta Häkkisen teoksesta *Lääkäri Atte: selviytymisopas elämään* (Otava).

Runot

Vuonna 2024 lastenrunot olivat vahvasti esillä Kirsi Kunnaksen kunniaksi toteutetun juhluvuoden ansiosta. Kulttuurikeskus Piipoon koordinoimassa Kirsi Kunnas 100 -juhlavuosihankkeessa lahjoitettiin runokirja kaikille ensimmäisen luokan aloittaneille. Pia Krutsinin toimittama ja Jani Ikosen kuvittama *Haitulan taikahattu* (WSOY) sisältää valikoiman Kirsi Kunnaksen runoja, uusia runoja kotimaisilta lastenrunoilijoilta sekä sanataidetehtäviä. Juhluvuoden ohjelmassa toteutettiin mm. koulutuksia opettajille, teatteriesitys ja runo-olohuoneita eri puolilla Suomea kirjastoissa ja lastenkulttuurikeskuksissa.

Kirjojen julkaisumäärässä teemavuosi ei kuitenkaan erityisesti näkynyt, sillä määrä pysyi edellisten vuosien tasolla. Runokirjoja on Kirjakorissa yhteensä 28, joista 27 on kotimaisia ja yksi käännetty. Valikoima Kirsi Kunnaksen runoja on myös kokoelmassa *Yön äänet* (WSOY), jossa on Jenny Lucanderin kuvitus. Aino-Maria Kankaan esikoisrunoteos *Sänkymönkiäisen pyjamapäivä* (WSOY, kuv. Emmi Jormalainen) seuraa lapsen päivän kulkua aamusta iltaan rytmikkäiden ja kielellä leikittelevien runojen tahdissa. Lastenmusiikkiorkesteri Orffeissa soittavan Kimmo Ojalan esikoisteoksen *Yrjö Ärjylän herkimmät* (Avain, kuv. Jussi Jääskeläinen) runot kertovat monista hahmoista presidentistä koripallonpelaajaan ja Ibizaalla bändissä soittavaan mummoon. Mirkka Auvisen tarinallinen runokokoelma *Chibu: kun silmäripsetkin putosivat* (Käsite-Kirjat) on suunnattu nuorille. Runot kertovat syöpädiagnoosin saaneesta lukiolaistytöstä.

Ainoa käännetty runoteos on Kārlis Vērdiņš ja Gundega Muzikanten latviasta käännetty *Soppaa ja saippuaa* (Paperiporo, suom. Mirja Hovila). Kokoelman leikkisissä runoissa on lapsen näkökulma, josta käsin tarkastellaan autoilevaa isää, suihkussa laulavaa äitiä ja erilaisia tunteita.

Sarjakuvat

Sarjakuvia on Kirjakorissa hieman edellisvuosia enemmän, yhteensä 47. Niistä kotimaisia on 17 ja käännettyjä 30.

Anne Muhosen fantasiasarjakuvassa *Tyttö ja korppi* (Hertta) Ellen haaveilee, että saisi siivet ja voisi lentää sieluneläimensä, Edgar-nimisen korpin, kanssa maailman ääriin. Kun Ellen, Edgar ja naapuri Poe matkustavat Uudispäivänä ilmalaivalla hakemaan vuotuista päivitystä, alkaa tapahtua kummia. Melanie Oreniuksen, Laura Porolan ja Ulla Donnerin sarjakuva *Breathe: niinku hengitä* (SKS-Kirjat) kuvaa kahden 14-vuotiaan matkaa Helsinkiin ja suureen taidemuseoon katsomaan

serkun teosta, joka on valittu näyttelyyn. Sarjakuva kuvaa museomaailmaa kahden sitä ennalta tuntemattoman nuoren silmin.

Uusia käännettyjä lastensarjakuvasarjoja ovat Kazu Kibuishin Amuletti, josta ilmestyi kaksi ensimmäistä osaa *Kivenvartija* ja *Kivenvartijan kirus* (Otava, suom. Jouko Ruokosenmäki) sekä Tim Probertin *Lightfall* (WSOY, suom. Kati Valli), josta ilmestyi myös kaksi osaa, *Viimeinen liekki* ja *Linnun varjo*. Amuletti-sarja kertoo sisaruksista, jotka muuttavat isän kuoleman jälkeen isoisaisän vanhaan taloon ja löytävät salaperäisen amuletin. Amuletti varoittaa, että perhe on vaarassa ja pian he päätyvät toiseen maailmaan. *Viimeinen liekki* on fantasiasarjakuva, jossa Bea asuu hänet adoptoineen Alfiridin eli Suuren possuvelhon kanssa. Kun Cad saapuu pyytämään apua velholta, Bea huomaa hänen kadonneen.

Eri kieliset teokset

Kirjakorissa on 20 suomenruotsalaista ruotsinkielistä kirjaa. Niistä 13 ilmestyi myös suomenkielisenä versiona.

Misan Starckin kirjoittamassa ja Ragnar Aminoffin kuvittamassa tietokirjassa *Hugo upptäcker tiden* (Libraria) pohditaan aikaa. Wilma Möllerin *Springa som vinden* (Schildts & Söderströms) on itsenäinen jatko-osa nuortenromaanille *Allt att vinna* (2020). Tove Janssonin ensimmäinen muumeista kertovan kirjan *Småtrollen och den stora översvämningen* (Förlaget, suomeksi *Muumit ja suuri tuhotulva*, WSOY, suom. Jaakko Anhava) ilmestymisestä tulee vuonna 2025 kuluneeksi 80 vuotta. Kirjan 80-vuotisjuhlalaitos ilmestyi jo vuoden 2024 puolella.

Ruotsiksi julkaistiin myös mm. Julia Pöyhösen ja kumppaneiden *Fanni*-tunnetaitosarjan kirjoja (Kumma) sekä Kaisa Happonen kirjoittama ja Anne Vaskon kuvittama satukirja *Mur och skogens ljus: godnattsagor* (Tammi). Ahvenmaalla asuvan Karin Erlandssonin kirjoittamat ja Madeleine Fjällin kuvittamat lastenromaanit *Träden står tätt* ja *Till sista trädet* julkaisi ruotsalainen kustantamo Hegas.

Muilla kielillä julkaistuista kirjoista Anniina Veitonmäen inarinsaamenkielinen *Patu: fiskis peivi* (Ilo Publishing) on helppolukuinen ja tavutettu lastenkirja, joka kertoo Saamenmaalla asuvasta pandasta. Satu Blomeruksen ja kumppaneiden romanin- ja suomenkielinen *Aka diives aro amengo tšeer = Tänään meillä kotona* (Opetushallitus) on koko perheen kuvasanakirja, joka on suunniteltu tukemaan romanikielen käyttöä.

Muista kaksikielisistä kirjoista Nataliia Deinekan kirjoittamissa, kuvittamissa ja kustantamissa lastenromaaneissa *Myšel obyraje profesiju = Miika valitsee ammatin* ja *Кольору = Värit* on ukrainan- ja suomenkielinen teksti. Espanjan kielestä käännetyn Lawrence Schimelin ja Elina Brasliṇan kääntökirjan *Nyt nukutaan ei leikitä = Bedtime, not playtime; Yhtenä aamuna aikaisin = Early one morning* (Reuna Publishing House) tapahtumista kerrotaan suomeksi ja englanniksi.

Käännökset eri kielistä

Vuoden 2024 Kirjakorin kirjoista muista kielistä käännettyjen kirjojen osuus on 45 prosenttia. Kirjakorin kotimaisuusaste on ollut käännettyä suurempi jo kahdeksan peräkkäisen vuoden ajan, mutta käännösten osuus ei ole koskaan aiemmin ollut näin alhainen.

Suomeksi lasten- ja nuortenkirjoja käännettiin eniten englannin kielestä, jonka osuus on 428 kirjaa eli 73 prosenttia kaikista Kirjakorin käännetyistä kirjoista. Ruotsin kielestä käännettiin 62 kirjaa, saksan kielestä 37, ranskan kielestä 17, norjan kielestä 13, tanskan kielestä 10 ja liettuan kielestä viisi kirjaa. Kirjakorin kuvakirjoissa alkujaan englanninkielisten osuus on 80 prosenttia, kun taas lastenkirjoissa lukema on 55 prosenttia ja sarjakuvissa 60 prosenttia.

Muita Kirjakorin käännöskieliä ovat espanja, islanti, italia, japani, katalaani ja latvia. Käännöskielten kokonaismäärä on vuoden 2024 Kirjakorissa 13, kun edellisvuonna käännöskieliä oli vielä 17.

Uudet, lyhentämättömät suomennokset saatiin L. M. Montgomeryn tyttökirjaklassikoista *Runotyttö maineen polulla* (Art House, suomentanut Kaisa Ranta) ja *Vihervaaran Anne* (Art House, suomentanut Terhi Leskinen). Anna-sarjan toinen osa, *Anna ystävämmme*, ilmestyi puolestaan Anniina Salinin selkomukauttamana versiona (Oppian).

Teemat

Ysiluokkalaiset ja peruskoulun päättyminen

Useissa nuortenkirjoissa kuvataan yhdeksännellä luokalla olevia nuoria, joiden peruskoulu on päättymässä ja tulevaisuuden suunnitelmat hahmottumassa. Johanna Auranheimon *Ysit* (Tammi) on päiväkirjamaisessa muodossa kirjoitettu tarina Helsingissä yhdeksättä luokkaa 2010-luvun alkupuolella käyvästä Evestä, joka puhuu ihastuksista parhaan ystävänsä kanssa ja nauttii meikkaamisesta ja pukeutumisesta. Eve pohtii omaa identiteettiä etenkin Prometheus-leirillä tapaamansa Joosuan kommenttien vaikutuksesta ja harkitsee hakemista Kallion ilmaisutaidon lukioon. Edith Arkon *Aurora/Eino* (Hertta) on selkokielineen kääntökirja. Kirjan toisella puolella nuorten tutustumista ja ihastumista kuvataan äidin alkoholismien vuoksi nuorisokotiin muuttavan Auroran näkökulmasta, toisella puolella jääkiekkoa harrastavan Einon näkökulmasta.

Anne Muhosen kirjassa *Greipinkeltainen tulevaisuus* (Anne Muhonen) ysiluokkalainen Eero on hakenut taidekouluun Lontooseen, mutta pohtii, voiko lähteä ja jättää Suomeen parhaan ystävänsä, jolla on vaikeuksia. Mimmu Tihisen kirjassa *Kun hiljaisuus valehtelee* (Uljas & Lucia) päähenkilö Riku saa yllättävän viestin pojalta, joka kertoo olevansa Rikun veli. Riku harrastaa kilpauintia valmennusryhmässä ja urheilulukio on jo pitkään ollut tavoitteena. Nyt Riku alkaa kuitenkin miettiä, mitä oikeasti haluaa elämältään. Ysiluokalla on myös Maria Mustrannan *Te olette liian nuoria* (Myllylahti) -romaanin päähenkilö, joka päättyy hölmöilynsä vuoksi tekemään vapaaehtoistyötä puolutoimistolla ja kiinnostuu vaikuttamisesta.

Taina Niemen *Ämpärikesä* (Otava) voitti Otavan vuonna 2022 järjestämän nuortenromaanikilpailun. Kirjassa kuvataan tapahtumia noin viikon ajalta peruskoulun päätyessä ja kesäloman alussa viiden erilaisen nuoren näkökulmasta. Katri Alatalon romaanissa *Kesäkuu* (Hertta) päähenkilö Julin peruskoulu on loppunut ilman päättötodistusta. Edessä on kymppiluokka ja kotikylän kesäleiri, jolta Juli päättää paeta. Kirja kuvaa kahden tulevaisuudestaan epävarman, ulkopuolisuutta tuntevan nuoren pakomatkaa kesäyössä varastetulla autolla.

Simon James Greenin kirjassa *Heartbreak boys* (Otava) Jack ja Nate odottavat yläkoulun päättäjaisjuhlia: Jack toivoo, että hänet ja poikaystävä Dylan äänestetään juhlien kuninkaalliseksi, ja Nate aikoo kertoa juhlapuheessaan homoudestaan. Juhlat eivät suju kummankaan suunnitelmien mukaisesti ja kesäloman alkaessa pojat päätyvät pettyneinä yhteiselle asuntoautomatkalle.

Yksinhuoltajaisiä ja poissaolevia äitejä

Vuoden 2024 lasten- ja nuortenkirjoissa isät ovat näkyvässä roolissa perheen huoltajina. Teoksissa perheen äiti on joko kuollut, asuu muualla tai on muutoin poissaoleva eikä aktiivisesti mukana lapsen tai nuoren elämässä.

Maria Turtschaninoffin kuvitetussa varhaisnuortenkirjassa *Mantikoran* (Förlaget, suomeksi Mantikora, Tammi, suom. Sirkka-Liisa Sjöblom, kuv. Peter Bergting) isän ja lapsien lisäksi perheeseen on liittymässä isän uusi naisystävä Nina. Jatkuvasti hymyilevällä Ninalla on suussa ihan liikaa hampaita, ja päähenkilö Li epäilee tätä mantikoraksi, myyttiseksi hirviöksi. Malin Klingenbergin lastenromaanissa *Slättens sysstrar* (Schildts & Söderströms, suomeksi *Tasangon tyttäret*, S&S, suom. Outi Menna, kuv. Eeva Nikunen) siskokset Saba ja Sarina elävät klaaninsa kanssa Gibatin tasangolla. Heidän äitinsä on kuollut ja isä Lootu on ankara päällikkö, joka terrorisoi koko klaania.

Marja-Leena Tiaisen nuorille suunnatussa selkokirjassa *Tanssii hyttysten kanssa* (Avain) Anton asuu siskonsa ja isänsä kanssa, sillä perheen venäläinen äiti on kuollut syöpään. Suru on saanut Antonin tekemään tyhmyyksiä, jotka johtavat suurempiin ongelmiin. Sisaruksen ja isän kanssa eletään kolmisin myös Dess Terentjevan säeromaanissa *Zeno* (WSOY) sekä Mila Teräksen romaanissa *Iso hyppy* (Otava). Molemmissa teoksissa äiti on kuollut ja isällä on omia ongelmia: *Zenossa* Nellan isä on alkoholisoitunut ja *Isossa hypyssä* Roudan isällä on peliongelma ja hän on työkyvytön. Ellen Strömbergin romaanissa *Ingen början inget slut* (Schildts & Söderströms, suomeksi *Ei alkua ei loppua*, S&S, suom. Eva Laakso) 14-vuotias Benjamin viettää kesälomaa asuntovaunussa Pohjanmaan rannikolla isänsä kanssa. Isä on arkeologi ja työskentelee Öuran saarella arkeologisilla kaivauksilla. Benjaminin äiti on hiljattain kuollut syöpään.

Kirjoissa perheen äiti ei aina ole kuollut, vaan poissaolo selittyy muulla tavalla. Sini Helmisen dystooppinen säeromaani *Kunnes kuolen* (Myllylahti) kertoo Aanista, joka elää Auguuri-algoritmien jälkeistä aikaa maailmassa, jossa ihmisten kuolinpäivät lasketaan ennalta ja tatuoidaan otsaan jo pikkulapsena. Aani on elänyt isänsä kanssa siitä lähtien, kun äiti jätti perheensä ja liittyi algoritmi-kriittisten ryhmään. Briitta Hepo-ojan nuortenromaanissa *Amalia A ja kosmiset kiemurat* (Otava) Amalia on muuttanut isänsä kanssa Tampereelta pohjoiseen pikkukaupunkiin lähelle isovanhempiaan. Yksinhuoltajaisä on loukkaantunut liikenneonnettomuudessa eikä pysty enää tekemään töitä. Uuteen ympäristöön on totuttelemista ja kuvioita sekoittaa myös Amalian äiti, joka ilmaantuu yllättäen paikkakunnalle, vaikkei ole ilmoittanut itsestään aikoihin.

Angie Thomasin fantasiaromaanissa *Ilmentäjien ennustus* (Otava, suom. Ilkka Rekiaro) 12-vuotias Nic asuu kaksin isänsä kanssa. Nic ei muista äitiään, eikä isäkään usein puhu hänestä tai perheen menneisyydestä. Nic ajattelee äidin hylänneen heidät, mutta myöhemmin käy ilmi, että isä on kaapannut Nicin mukaansa maagisesta maailmasta tavallisten ihmisten pariin. Ulla Hakulisen lastenromaanissa *Saana, Nalle ja Muuan Muu* (Siniplaneetta, kuv. Maija Kanerva) Saana asuu

isänsä kanssa saappaan muotoisessa talossa. Äiti on lähtenyt ja jättänyt jälkeensä satasivuisen jäähyväiskirjeen, jossa kertoo lähteneensä tutkimaan punaisen matkaoppaan esittelemiä paikkoja.

Köyhyys ja eriarvoisuus vaikuttaa lasten ja nuorten elämään

Köyhyys koskettaa yhä useamman lapsen elämää Suomessa, ja aihetta on käsitelty muutamissa lasten- ja nuortenkirjoissa. Petra Heikkilän kirjoittama ja Mirkka Eskosen kuvittama *Huolisyöppö* (S&S) kertoo esikouluikäisestä Nemosta, jonka äiti kamppailee oman jaksamisensa kanssa, eikä pysty järjestämään lapselle syntymäpäiväjuhlia. Kun Nemo saa kutsun Stellan syntymäpäiville, hänen säästönsä riittävät vain lahjapaperiin, mutta Nemon itse askartelema huolisyöppö osoittautuu toimivaksi lahjaksi.

Mila Teräksen nuortenromaanissa *Iso hyppy* (Otava) 17-vuotias vähävaraisesta perheestä tuleva Routa seuraa huolettomien lukiokavereidensa elämää ja valmistautumista vanhojentansseihin samalla kun hän yrittää varmistaa, että pikkusiskolle riittää kenkiä ja alusvaatteita. Baletin kautta Roudalle avautuu aivan uusi maailma. Päivi Haanpään ja Marika Riikosen toimittamassa novellikokoelmassa *Vajaa tusina* (Art House) Raisa Omaheimon novelli *Särö* luokassa kuvaa kahdeksaluokkalaisen, vähävaraisen äidin kanssa elävän Ellan ulkopuolisuuden kokemusta.

Lukuavain-sarjassa ilmestynyt helppolukuinen Marie Oskarssonin ja Helena Bergendahlin kirja *Paras leffateatteri* (Mäkelä, suom. Raija Rintamäki) kertoo Joonasta, jonka ystävät ovat lähdössä elokuvaan. Joonan äidillä ei ole antaa rahaa leffalippuun, mutta Joonan ystävät keksivät järjestää elokuvaillan koululla, ja Joonakin pääsee mukaan.

Kalliit harrastukset aiheuttavat päänvaivaa useassa kirjassa. Asta Ikosen kirjassa *Tessa tahtoo ratsastaa* (Reuna Publishing House) Tessa on käynyt ratsastuksen alkeiskurssin ja haluaisi ratsastaa lisää. Äiti on kuitenkin jäänyt työttömäksi eikä tunteihin ole rahaa. Tessa onnistuu hankkimaan rahaa itse auttamalla naapureita esimerkiksi ulkoiluttamalla koiria. Ratsastus on liian kallis harrastus myös Miralle Sofie Sarenbrantin kirjassa *Kultainen sydän* (WSOY, suom. Iina Quist). Miran äiti on sairastunut uupumukseen. Kun Mira putoaa rakkaan Kuu-hevoson selästä ja vielä näkee ratsastuskoululla maksumuistutuksen tunneistaan, hän päättää lopettaa koko harrastuksen. Maria Kuutin kirjassa *Kohti maalia, lida!* (Karisto, kuv. Elina Jasu) lidan jalkapallojoukkue saa mahdollisuuden pelata aluesarjassa, mutta se tarkoittaisi suurempia harrastuskuluja pelaajille. Kaikkien perheillä ei ole niihin varaa.

Eräretkiä ja seikkailuja pohjoisessa Suomessa

Monissa vuoden 2024 lasten- ja nuortenkirjoissa matkustetaan Lappiin ja retkeillään. Johanna Venhon ja Sanna Pelliccionin kuvakirjassa *Matkamuistikirja* (Teos) Kaarna, hänen äitinsä ja Saku matkustavat yöjunalla Lappiin. Kaarnan äiti on saanut potkut töistä ja on allapäin, joten mummo ehdottaa piristykseksi ruskaretkettä pohjoiseen. Perillä kierretään Pakasaivon rotkojärveä.

Tomi Kontion ja Elina Warstan kuvakirjassa *Koira nimeltään Kissa ja viimeinen naali* (Teos) Näätä, Kissa ja Koira matkaavat Lappiin, Saanatunturille, yhdessä Tiikerin ja tämän perheen kanssa. Helsingistä matkaan lähtenyt seurue vaelttaa tuntureiden välissä ja ihmettelee pohjoisen kesäistä luontoa. Myös Päivi Ekdahlin lastenkirjassa *Avaruuden pienin tähti* (Momentum Kirjat, kuv. Mari

Kopteff) liikutaan kesäisessä Lapissa, kun Miska ja Siru lähtevät vanhempiensa kanssa kesälomalla vaellusreissulle.

Tittamari Marttisen lastenromaanissa *Tuisku ja valkoisen poron tapaus* (Mäkelä, kuv. Tiina Konttila) sekä matkustetaan että jo asutaan pohjoisessa. Tuiskun perhe asuu ja työskentelee Lumitähden lomakylässä, jonne saapuu turisteja ympäri vuoden ihailemaan pohjoisen luontoa. Yksi heistä on helsinkiläinen Helmi, joka on tullut viettämään kesälomaa Lumitähteen. Pohjoisen yöttömiin öihin sijoittuu myös Annika Wellingin lastenkirja *Biegga ja yöttömän yön salaisuus* (Sininen Jättiläinen, kuv. Miia Taivalkoski), jossa husky-koira Biegga asuu Ounasjärven rannalla.

Yhdestä tunnetuimmista pohjoisessa Suomessa asuvista eläimistä, eli poroista, kerrotaan Hannu Laakson tarinallisessa tietokirjassa *Me poroset* (Into). Valokuvakuvituksia sisältävä kirja seuraa porojen elämää kaikkina vuodenaikoina emän luokse jääneen vasan kertomana. Myös Jenny Siivolan kirja *Poron vuosi* (Sininen Jättiläinen, kuv. Ellen-Maarit Juuso) esittelee porojen elämää vuodenvaihteen mukaan. Kuukausittain etenevän pahvisivuisen kirjan jokaisella aukeamalla on ajankohtaan liittyvä poroihminen runo sekä porojen elämästä kertova infolaatikko.

Maijaliisa Erkkolan ja Riikka Pajulahden tarinallisessa tietokuvakirjassa *Kestokamujen yllätysjuhlat: sambuuseja ja salapoliiseja* (Gaudeamus, kuv. Tiina Konttila) Selmi kutsuu ympäri Suomea asuvat Kestokamut Sodankylään auttamaan Virvá-mummun yllätysjuhlien järjestämisessä. Kun porukka on kasassa, mummu onkin kadonnut. Kestokamut päättävät ryhtyä etsiviksi ja löytää mummun. Etsintöjen lomassa ystävykset pohtivat, millaisia ruokia ympäri maailmaa syödään ja mitä tapoja niihin liittyy. Selmin mummu on Sodankylän saamelainen.

Lasten- ja nuortenkirjoissa retkeillään Lapin lisäksi myös muualla. Lauri Hirvosen lastenromaanissa *Usvaakson aarre* (Mäkelä) Emilia ja Oliver lähtevät Emilian äidin kanssa ruskaretkelle. Kolmikko aikoo vaeltaa kansallispuistossa kolmen päivän ajan, ja rinkkoihin on pakattu telttä, makuupussit, lämmintä vaatetta sekä paljon ruokaa. Laavut ja autiotuvat tulevat tutuiksi myös Päivi Lukkarilan Finlandia-palkitussa nuortenromaanissa *Skutsi* (Nokkahiiri). Romaanissa neljä nuorta joutuu lähtemään viikonlopuksi erävaellukselle ilman älylaitteita. Nuorten mukaan lähtee eräopas Jorma Eräjärvi, jonka johdolla suunnataan kahdeksi yöksi erämaahan.

Katleena Kortesuon nuortenkirjassa *Veevi ja aivopieruverkkarit* (Tammi, kuv. Ossi Pirkonen) koko ikänsä partiota harrastanut Veevi päättää ryhtyä partiojohtajaksi yhdessä ystävänsä Aksun kanssa. Retkeilytaitoja harjoitellaan ensin sisätiloissa ja lähiluonnossa, jonka jälkeen koittaa ensimmäinen retki Evolle. Retkeilyä harjoitellaan Anni Möwenthalin lastenkirjassa *Telttailutarinoita* (Mäkelä, suom. Veera Kaski, kuv. Laura Bednarski), jossa teltassa nukkumista kokeillaan ensin kotipihassa. Helppolukuisessa kirjassa on kolme tarinaa luonnossa retkeilystä. Katja Asikaisen nuorten selkokirja *Enon saarella* (Oppian) kertoo Kaisasta, joka meloo telttailemaan saareen, jossa hän on käynyt viimeksi lapsena isän kanssa.

Muutto käynnistää seikkailun ja herättää tunteita

Muutto on klassinen tapahtumien ja tarinan käynnistäjä lasten- ja nuortenkirjallisuudessa. Suuri muutos herättää erilaisia tunteita ja tuo mukanaan uusia asioita ja ympäristöjä, vastoinikäymisiä unohtamatta. Arndís Þórarinsdóttirin ja Hulda Sigrún Bjarnadóttirin islannista käännettyssä varhaisnuortenkirjassa *Maailman lopun saari* (WSOY, suom. Marjakaisa Matthíasson) Björk

matkustaa perheineen mantereelta Saareen auttamaan lonkkansa satuttanutta isoäitiä. Lapset luulevat loppukesän vierailun olevan lyhyt, mutta käy ilmi, että seuraava lautta mantereelle lähtee vasta keväällä. Perhe asettuu asumaan suureen kerrostaloon, jossa kaikki 196 saarelaista asuvat yhdessä. Omavaraisella yhteisöllä on omia erikoisia tapoja, joihin kaupunkilaisilla on totutteleminen. Kirja oli Pohjoismaiden neuvoston lasten- ja nuortenkirjallisuuspalkinnon ehdokkaana vuonna 2021.

Anna Elina Isoaron ja Mira Malliuksen kuvakirjassa *Aamun toiveet* (WSOY) Aamun äiti on saanut uuden työpaikan ja perhe on muuttamassa uuteen kotiin ja kaupunkiin. Oman muuton lisäksi Aamua mietityttää uutisotsikoissa näkyvä pakolaisuus. Aamu oppii, että hänen isomummonsakin oli pakolainen, nimittäin Karjalan evakko. Lotta-Sofia Saahkon ja Mira Malliuksen kuvakirjassa ollaan myös muuttamassa uuteen kotiin. *Lilja muuttaa maailmalle* (Tammi) kertoo perheen muutosta Kiinaan. Muutto jännittää ja perillä uudessa maassa kaikki on kovin erilaista.

Salla Simukan lastenromaanissa *Poika ullakolla, poika kellarissa* (Tammi, kuv. JP Ahonen) seurataan kahden pojan, Alexiksen ja Maxin, muuttoja heidän uusiin kotitaloihinsa. Molemmat pojat tuntevat taloissaan outoja tuntemuksia. Tutkiessaan taloja he tapaavat toisensa ja käy ilmi, että pojat asuvat samassa talossa, mutta rinnakkaisissa maailmoissa. Paula Nivukosken lastenkirjassa *Önnis ja iipu: maailmanjärjestys* (Otava, kuv. Nora Surojegin) pienet otukset Önnis ja iipu asuvat kotikolossaan satumetsässä. Eräänä iltana he havahtuvat maailmanjärjestykseen, jossa maisema on asettunut uuteen uskoon. Samaan aikaan Matti-niminen lapsi muuttaa äitinsä kanssa uuteen kotiin. Leena Parkkisen kuvakirjassa *Yllätysten talvi* (Tammi, kuv. Zagros Manuchar) oravaperhe joutuu muuttamaan putkirikkoa pakoon vanhaan syrjäiseen kartanoon. Perhe remontoi taloa kodiksi ja valmistautuu joulun viettoon.

Satu-Lotta Pitkon esikoislastenkirjassa *Neela Neulansilmä* (Aviador, kuv. Ulpu Kaikkonen) Senja on muuttanut vanhempiensa eron takia äidin kanssa uuteen kotiin. Uudessa koulussa Senjaa kiusataan ja hän ikävoi vanhaa kotia, isää ja kavereita. Huolet kasaantuvat, mutta niistä puhuminen aikuisten kanssa sekä uudet ystävät ja harrastus helpottavat oloa. Pikkuhiljaa uudessa paikassa eläminen alkaa tuntua mukavalta. Sabine Lemiren ja Rasmus Bregnhøin varhaisnuorten sarjakuvassa *Mira: perheitä, rakkautta, kesää* (Otava, suom. Sirpa Alkunen) Mira muuttaa asuntolaivaan äitinsä ja tämän miesystävän kanssa. Lisäksi Mira tapaa isänsä ensimmäistä kertaa ja pohtii yhdessä vanhempiensa kanssa mahdollisuuksia vuoroasumiseen.